

Lausunto määräyksestä sähkönjakelupalvelutuotteiden maksukomponenttien määräytymisperusteista

Lausunnonantajan lausunto

a. Yleiset kommentit määräysluonnoksesta

Suomen Omakotiliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua määräysluonnokseen.

Omakotiliitto on valtakunnallinen, yleishyödyllinen ja riippumaton kansalaisjärjestö, joka edustaa pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita. Jäseniä on tällä hetkellä lähes 70 000 kotitaloutta. Jäsenet kuuluvat eri puolilla oleviin omakotiyhdistyksiin, joita on yhteensä noin 230. Tarjoamme jäsenillemme neuvontaa ja huolehdimme kohderyhmämme edunvalvonnasta.

Omakotiliitto kannattaa maksukomponenttien määräytymisperusteiden harmonisointia, joka edistää hinnoittelun vertailtavuutta, selkeyttä ja mahdollistaa valtakunnallisten joustopalveluiden kehittämistä kotitalouksien käyttöön. Samalla tarjotaan asiakkaalle mahdollisuuksia vaikuttaa omiin kustannuksiin, kun valittavissa on erilaisia sähkönsiirtotuotteita.

Omakotiliitto vaatii, että huolehditaan erityisesti pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden osalta, että muutoksesta ei synny kohtuuttomia vaikutuksia. Kuten muistiossa on todettu, ennakoimattomat ja kohtuuttomat vaikutukset pienasiakkaiden maksuihin on huomioitava. Laista tulevat periaatteet ovat keskiössä, kuten esteettömyys energiatehokkuuteen ja joustoihin.

Suomalaisille kotitalouksille on varmistettava perustoiminnot, kuten kodin lämmitys, lämmin vesi sekä peruskäytösähkö, joka sisältää esimerkiksi ruoan valmistuksen, valaistuksen ja kodin pienlaitteet.

Omakotiliitto muistuttaa, että Suomessa on lähes 1,2 miljoonaa omakotitaloa (joissa asuu noin 2,7 miljoonaa ihmistä) ja 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa (joita käyttää noin 2,4–2,9 miljoonaa ihmistä). Kotitaloudet ovat hyvin heterogeeninen kohderyhmä, osalla on valmiuksia ja osaamista hyödyntää automaatiota talossaan ja hyötyä joustomahdollisuuksista. Osalla kotitalouksista ei ole mahdollisuuksia hyödyntää joustoja tai kotitalous voi olla muutoin haavoittuvassa asemassa.

Lähtökohtaisesti Suomen Omakotiliitto näkee tehomaksussa mahdollisuuksia, koska se voi ohjata kuluttajia ohjaamaan kiinteistönsä energiankäyttöä, kannustaa joustamiseen ja vaikuttaa asumiskustannuksiinsa samalla kuin yhtiössä voidaan välttyä verkon yli-investoinneilta.

Omakotiliitto katsoo, että nyt esitetty malli on kohtuuton pientaloasukkaiden näkökulmasta. Esitetty yhden korkeimman vartin määräytymisperuste on liian lyhyenä ja 5 kW tehoraja on liian matala. Käytännössä tässä mallissa tehomaksu olisi pelkkä lisämaksu siirtomaksuun, sillä jo pientalon tavanomaisen 6 kW tehoisen saunan käyttö aiheuttaa tehomaksun.

Omakotiliitto toteaa, että esitys yhden vartin tehomääräytymisperusteesta ei tule kannustamaan yli miljoonaa omakotitaloa osallistumaan kansallisen verkon tasapainottamiseen ja joustoon. Esitetty 15 min huipputehon määräytyminen ja 5 kW tehoraja ovat liian tiukat pientaloasukkaille, joilla ei pysty lämmittämään edes perheen käyttövetä (tyypillinen lämpövastus 9 kW, lämpötila on säädösten mukaan pidettävä +55 C korkeana jatkuvasti legioonalaistaudin estämiseksi)

Rakennus on lämmitettävä ja esimerkkeinä kodin jatkuvasta lämmitystarpeesta 7–13 kW on 24/7 talvikaudella (esimerkkinä vuoden 2020, A-luokka puurakenteinen talo, PILP tai 1955 rintamamiestalo, D-luokka, sähkölämmitys). Talon lämminvesivaraaja puolestaan on 9 kW (esimerkki 4 hengen perhe 8 kWh/päivä, kodinkoneet ja laitteet noin 1 kW jatkuvasti 24/7).

Omakotiliitto toteaa, että esitys yhden vartin tehonmääräytymisajasta on työ- ja elinkeinoministeriön Älytyöverkkotyöryhmän suosituksen vastainen (suosituksen mukaan ollut määräytymisaika kolmen tunnin keskiarvoteho). Tämä eikä ole myöskään tehomaksua käyttävien energiayhtiöiden mukainen linja (esimerkiksi Helenillä perusteena kolmannen huipputunnin teho). Tehomaksua määritettäessä on syytä myös huomioda, että yöaika ei ole kuormitusta aiheuttava käyttöaika kuten Energiateollisuudenkin lausunnosta käy ilmi. Täten ajalla kello 22–7 tehomaksun ei tulisi olla käytössä.

Omakotiliitto esittää, että tehomaksuun määräytymisaika on yhden vartin sijaan Älyverkkotyöryhmän suosituksen kolmen tunnin mukainen, eli 12 suurimman varttitehon keskiarvo. Tehon kilowattirajan on mahdollistettava tavanomainen elämä ja oltava 5 kW sijaan esimerkiksi vähintään 14 kW, joka on tyypillisestä 3x25A liittymästä n. 80 % . Lisäksi tehomaksua perittäisiin vain arkisin 7–21, jolloin verkon tasapainottaminen on tärkeää.

Omakotiliitto muistuttaa, että kuluttaja-asiakkaille tulee tarjota riittävää tietoa kotitalouden tehokulutuksesta, jotta on mahdollisuus oppia tuntemaan oma kulutustapa sekä ajoittamaan kuormia.

Omakotiliitto pitää hyvänä, että on mahdollista soveltaa aikajaotusta pientaloasiakkaille.

Omakotiliitto kannattaa täsmennystä, että määräys koskee sähköön kulutusta ja se liittyy jakeluverkkomaksuun.

2.2 Perusmaksuja koskevat rajaukset

a. Yleiset kommentit

Omakotiliitto toteaa, että perusmaksujen ilmoittaminen kuukausitasolla on selkeyden ja vertailtavuuden kannalta perusteltua.

Omakotiliitto muistuttaa, että sähköön jakeluverkon kustannukset kuluttajalle eivät saa nousta muutoksen takia. Jos tehokomponentti otetaan käyttöön, tulee vastaavasti alentaa nykyisiä maksukomponentteja, esimerkiksi perusmaksuja.

b. Tulisiko määräyksellä määrätä velvoite pääsulakekohtaisen porrastuksen tarjoamiselle sekä velvoite monikäyttöpaikkojen (vähintään kolme käyttöpaikkaa samalla sähköliittymällä) huomioimiselle hinnoittelussa?

Ei kommenttia.

c. Tulisiko velvoite porrastuksesta ja monikäyttöpaikkojen huomioimisesta kohdistaa ainoastaan tehomaksuttomiin tuotteisiin?

-

2.3 Energiamaksuja koskevat rajaukset

a. Yleiset kommentit

Omakotiliitto toteaa, että energiamaksujen aikajaotus päivä- ja yöaikamaksuihin on perusteltua. Harmonisointi valtakunnallisen mallin mukaisesti voi edistää kustannustehokkaiden joustopalveluiden kehitystä. Omakotiliitto muistuttaa, että sähkön jakeluverkon kustannukset kuluttajalle eivät saa nousta muutoksen takia. Jos tehokomponentti otetaan käyttöön, tulee vastaavasti alentaa nykyisiä maksukomponentteja, esimerkiksi sähkön siirrosta aiheutuvaa energiamaksua.

b. Tulisiko yli 63 A energiamaksujen aikajaotukselle sallia mahdollisuus soveltaa Fingrid Oyj:n kulloinkin soveltamaa aikajaotusta valtakunnallisen aikajaotuksen lisäksi ja miksi?

Ei kommenttia.

c. Harmonisoinnin saavuttamiseksi, olisiko perustellumpaa harmonisoida aikajaotusta siten, että yli 63 A sovellettaisiin ainoastaan Fingrid Oyj:n kulloinkin soveltamaa aikajaotusta?

Ei kommenttia.

2.4 Tehoperusteisia maksuja koskevat rajaukset

a. Yleiset kommentit

Omakotiliitto kannattaa ajatusta, että kuluttajat voivat aktiivisemmin vaikuttaa kulutukseensa sekä määrällisesti että ajankohta huomioiden ja tätä kautta sähkön siirtomaksuihin. Tässä on huomioitava erilaiset kotitaloudet, mahdollisuudet hyödyntää automaatiota sekä taloudelliset ja osaamisresurssit. Keskiössä on kuluttajalle jo nyt annettava tieto tehojakautumisesta, joka auttaa oppimaan ja ennakoimaan paremmin tulevaisuudessa kuormanohjausta.

Omakotiliitto kannattaa esityksessä olevaa kuukausittaista määräytymisperustetta, joka on myös ollut Älyverkkotyöryhmän suositus.

Omakotiliitto pitää esitettyä yhden vartin tehohuippua pientaloasukkaille kohtuuttomana.

Omakotiliitto toteaa, että Älyverkkotyöryhmän lausunnon mukaan tulisi olla tarjolla aikajaottelutuotteita.

Tehomaksujen määräytymisessä tulee huomioida ajallisesti, milloin verkossa tosiasiallisesti voi olla kapeikkoja. Esimerkiksi Energiateollisuus on lausunnossaan tuonut esille, että yöaika ei ole verkkokuorman kannalta ongelma-aikaa. Tällä hetkellä monet pientaloasukkaat on oppineet ajoittamaan sähkön käyttöönsä pörssisähkön mukaan halvimmille tunneilla, jotka useimmiten ovat yöaikaa. Pahimmillaan tehomaksulla rangaistaisiin tästä käytön ajoituksesta.

Määräystä täydentämään Omakotiliitto esittää, että on määräykseen kirjattava suoja-aikavyöhyke erilaisia poikkeamia varten, kun tehohuippu ei ole kuluttajasta johtuva. Esimerkiksi sähkökatkon jälkeen sähköpatterilämmitys kytkeytyy päälle ja syntyy jälkihuippu (takapotku, cold load pick-up), joka nostaa hetkellisesti tehot korkealle. Jälkihuipun korkeus riippuu pattereiden maksimitehosta ja siitä, kuinka paljon talo on jäähtynyt katkon aikana. Raportin mukaan jälkihuipun teho voi nousta hetkellisesti lähelle koko talon lämmitysjärjestelmän maksimitehoa.

Omakotiliitto esittää, että tässä tilanteessa suoja-aikavyöhyke voisi olla katkon jälkeen esimerkiksi 8–12 varttia, kuten raportin mukaan tyypillisesti on jälkihuippuaika, jonka jälkeen tehostettu lämmitys tasaantuu normaaliksi muutamasta tunnista vuorokauteen kestäväällä ajalla (riippuen talon rakenteesta ja ulkolämpötilasta). Tähän liittyen tuomme taustatiedoksi Energiaviraston tietoon esimerkiksi VTT raportti ENE6/9/97 viittaus Sähkölämmityskuorman suoran ohjauksen mallit, Pekka Koponen VTT Energia 19.6.1997. Raportissa käsitellään sähkölämmityskuorman ohjausta ja mallinnetaan sähkölämmitteisten talojen käyttäytymistä erilaisissa ohjaustilanteissa, mukaan lukien sähkökatkoksen jälkeinen tilanne.

Toinen esimerkki on, jos kotitalous on valinnut yösähkötuotteen. Tällä tuotteella on jo tarkoitus ohjata kuluttajaa käyttämään sähkö silloin, kun verkkoa ei kuormiteta päiväkäytön tapaan. Lämmityksen kytkeytyessä päälle syntyy samankaltainen tilanne, että alkuun patterit lämmittävät täydellä teholla.

Edellä kuvatut esimerkkitalanteet tulisi poissulkea samanlaisella suoja-aikavyöhykkeellä, esimerkiksi 8–12 vartin ajalta, kuitenkin ensisijaisesti Omakotiliitto kannattaa, että tehomaksua ei sovelleta yöaikaan.

Omakotiliitto esittää vielä harkittavaksi onko tehomaksua tarpeen soveltaa harmonisoidusti joka kuukaudelle, vai voiko yhtiöillä olla mahdollisuus määritellä kuukausipoikkeamia. Esimerkiksi, että tehomaksua sovellettaisiin kotitalouksille vain talviaikana, jolloin verkon kapasiteetti voi kuormittua liikaa.

b. Tulisiko tehomaksuun varata mahdollisuus toteuttaa aikajaottelua mittausasetuksen mukaan?

Kyllä

2.4.3 Enintään 63 A: Tehomaksukomponentti määräytyy kuukauden korkeimman mitatun varttitehon mukaan 5 kW kynnyksellä.

a. Yleiset kommentit

Omakotiliitto lausuu määräyksestä pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta. Omakotiliitto toteaa, että esitys vartin tehoajasta on älyverkkotyöryhmän suosituksen vastainen, sillä suosituksessa (suosituksessa määräytymisaika oli kolmen (3) tunnin keskiarvoteho). Korkein vartti ei ole myöskään tehomaksua käyttävien energiayhtiöiden mukainen linja (esimerkiksi Helenillä käytössä perusteena kolmannen huipputunnin teho ja lausunnossaan tuovat esille Älyverkkotyöryhmän suosituksen). Tehomaksua määritettäessä on syytä myös huomioda, että yöaika ei ole kuormitusta aiheuttava käyttöaika kuten Energiateollisuudenkin lausunnosta käy ilmi. Täten ajalla kello 21–7 tehomaksun ei tulisi olla käytössä.

Omakotiliitto vastustaa jyrkästi esitettyä 5 kW tehomaksun rajaa ja toteaa, että se on pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta liian alhainen. Tämä raja tulee johtamaan kohtuuttomiin ja ennakoimattomiin lisämaksuihin asumisen arjen tavallisissa käyttötilanteissa (esim. lämmitys, lämminvesi, uuni, jääkaappi/pakastin, muut kodinkoneet, valaistus, sauna pientaloissa vähintään 6 kW, autonlataus). Talojen erilaiset mahdollisuudet joustaa, hyödyntää automaatiota ja kuluttajien eritahtinen joustokyky eivät tule toteuttamaan tavoitetta parantaa verkon kestävyyttä.

Omakotiliitto esittää, että tehomaksu on älyverkkotyöryhmän tunnin keskiarvo sekä vähintään 14 kW, joka on tyypillisestä 3x25A liittymästä n. 80 % sekä, että tehomaksua peritään vain arkisin 7–21, jolloin verkon tasapainottaminen on tärkeää. Lisäksi on huolehdittava, että tehomaksu ei ole perusteettoman korkea.

Määräys ei vaikuta verkkoyhtiöiden sallittuun kokonaisliikevaihtoon, mutta voi vaikuttaa asiakasryhmäkohtaisiin maksuihin. Omakotiliitto esittää, että Energiavirasto tulee varmistamaan aktiivisella valvonnalla, ettei määräys johda kohtuuttomiin maksujen nousuihin ja että korotuskattoja noudatetaan.

Omakotiliitto kysyy, onko Energiavirasto huomioinut laitteiden sähköturvallisuutta määräyksessä. Esimerkiksi laitteita, kuten lämpöpumppuja, ei ole välttämättä suunniteltu 15 minuutin välein sammuteltavaksi, joka olisi vaatimus, jos halutaan välttää yhden vartin huipputehoja.

2.4.4 Yli 63 A: Tehomaksukomponentti määräytyy jokaisen kuukauden huippuvarttitehon mukaan. Ilman kynnystä tai minimilaskutusta.

a. Yleiset kommentit

Ei kommenttia.

2.5 Loistehoperusteisia maksuja koskevat rajaukset

a. Yleiset kommentit

Ei kommenttia.

3.1 Määräyksen soveltamisala

a. Yleiset kommentit

Ei kommenttia.

b. Tulisiko määräyksen kattaa myös yli 20 kV:n jännitetason sähkönjakelun ja miksi?

Ei kommenttia.

3.2 Siirtymäaika

a. Yleiset kommentit

Omakotiliitto kannattaa, että muutoksen voimaantulossa on riittävä määräaika. Jakeluverkkoyhtiöiden älymittarien vaihtaminen on vasta alkanut, ja on tärkeää, että kuluttajilla on

käytössään ne, kun määräys tulee voimaan. Kuluttajille on tärkeää tarjota jo nyt ajantasaista tietoa tehon jakautumisesta, jotta opitaan kuormanhallintaa. Siirtymäaika on myös kuluttajille mahdollisuus ryhtyä ajoitusta tukeviin toimiin ennen määräyksen voimaantuloa, mutta on todettava, että kolme vuotta voi olla joillekin kotitalouksille investointiaikana riittämätön.

b. Tulisiko tietyt pykälät määrätä tulevaksi voimaan aikaisemmin kuin 1.1.2029?

Ei.

3.3 Asiakasryhmäkohtaiset vaikutukset

a. Yleiset kommentit

Esityksen mukaan Energiavirasto ei tule tekemään tarkempia asiakasryhmäkohtaisia vaikutusarvioita.

Omakotiliitto esittää, että ennen määräyksen vahvistamista Energiavirasto tutustuu 1.10.2025 jälkeen tulleen varttimittauksen dataan pientaloasukkaiden osalta. Esimerkiksi Elenian alueella on mittarivaihtoja toteutettu laajasti ja mahdollista löytää tietoa erilaisista pientalojen kulutusprofiileista.

b. Mitkä ovat tämänhetkiset näkemyksenne harmonisointimääräyksen asiakasryhmäkohtaisista vaikutuksista verkkopalvelumaksuihin?

Omakotiliitto katsoo, että määräys tulee vaikuttamaan erityisesti pientalo- ja vapaa-ajan asukkaisiin. Haavoittuvassa asemassa voivat olla esimerkiksi vanhoissa sähkölämmitteisissä omakotitalossa asuva pienituloinen, joka ei ole voinut tehdä energiaremontteja talossa.

Energiaviraston on huolehdittava muistion toteamuksesta, ettei pienasiakkaille tule ennakoimattomia ja kohtuuttomia maksuja. On vaarana, että esimerkiksi kotitaloudet, joilla on vähäisemmät mahdollisuudet joustaa ja hankkia automaattioratkaisuita vanhaan omakotitaloon, voivat joutua maksamaan kohtuuttomasti muutoksesta. Kuluttajille on oltava tarjolla erilaisia tuotteita.

Monilla kotitalouksilla ei myöskään ole vielä varttimittauksia mahdollistavaa mittaria. Myöskään ei ole tiedossa, minkälaisia tuotteita ja hinnoittelumalleja jakeluverkkoyhtiöt tulevat tarjoamaan kuluttajille, joten on vaikea arvioida tässä vaiheessa tarkemmin vaikutuksia eri asiakasryhmille.

Omakotiliitto esittää, että Energiavirasto on aktiivinen valvoja ja järjestää seurantaa ja kutsua sidosryhmiä myös myöhemmin kuulemisiin ja keskusteluihin.

3.4 Määräyksen yhteys sähkömarkkinalain 54 §:n 1 momentin uudistettuun vaatimukseen tarjota aikajaotukseltaan ja hintarakenteeltaan erilaisia tuotteita

a. Yleiset kommentit

Omakotiliitto pitää tärkeänä, että yhtiö tarjoavat erilaisia sopimustuotteita pientalo- ja vapaa-ajan asukkaille. Tuotteista tulee olla saatavilla selkeästi tietoa sekä sisällöstä että vaikutuksista, esimerkiksi eri komponenttien hinnoittelu tulee olla ymmärrettävää. Kuluttajalle tulee tarjota

maksutonta neuvontaa sopimustuotteen valintaan ja kertoa myös mahdollisuuksista vaihtaa tuotetta.

Tarjolla on oltava myös tuotteita, joissa ei ole tehomaksua. Jotta kuluttajat kiinnostuvat tehomaksun sisältävästä sopimustuotteesta, on tärkeää, että verkkoyhtiöt luovat houkuttelevia sopimusmalleja ja hintarakenteita, joilla asiakas saa taloudellista hyötyä ja verkon kapasiteetti saadaan riittämään paremmin tulevaisuudessa. Tällä yhtiöissä voidaan myös välttää tarpeettomia tai ennenaikaisia verkkoinvestointeja.

3.5 Hinnastoissa esitetyt muut tiedot

a. Yleiset kommentit

Omakotiliitto toteaa, että pientalo- ja vapaa-ajanasiakkaan kokonaismaksut eivät saa nousta tehokomponentin myötä ja että jakeluverkkoyhtiöt noudattavat korotuskattoja. Energiaviraston tulee seurata ja raportoida muutosten vaikutuksia asiakasryhmittäin. Energiaviraston tulee seurata tiiviisti kuluttaja-asiakkaiden maksujen kehitystä ja niiden esittämistä hinnastoissa harmonisoinnin jälkeen.